

Koksygodyni

Coccygodynia betyr halebeinssmerter og er tema for en artikkel i dette nummer av Tidsskriftet (1).

Under klargjøringen av manuskriptet ble det bruk for en fornorsket form av den latinske betegnelsen, etter mønsteret anemia – anemi, anorexia – anoreksi.

To fornorskede former finnes i anerkjente norske medisinske ordbøker: kokkygodyni (2) og koksygodyni (3). Hva kunne grunnen være til dette og hvilken form skulle vi velge? Vi henvendte oss til Språkrådet for å få en utredning og vi gjengir her deler av svaret:

«Spørsmålet gjelder hva som er riktig skrivemåte i norsk av et medisinsk fagord «kokkygodyni» eller «koksygodyni». Den engelske formen er «coccygodynia». Første delen av ordet kommer av det greske ordet for «gauk», som i norsk transkripsjon blir «kokkyx».

Dersom en legger de greske formene til grunn, får en «kokk-» på norsk. Det samme gjelder om en går ut fra klassisk latin. I nyere latin fikk en derimot en lydutvikling som gav oppsplitting av uttalen av c, slik at c beholdt k-uttale foran bakre vokaler (a, o, u), men fikk s-uttale foran fremre vokaler (i, y, e). Dette systemet har en i romanske språk, og vi har spor av det i mange fremmedord i norsk. De fleste orda vi har fått fra gresk, har kommet via latin.

Spørsmålet er så hva en skal velge som grunnlag, gresk og klassisk latin på den ene siden eller nylatin og engelsk ofl. på den andre siden? Svaret er ikke opplagt, og ordet er ikke normert i norsk tidligere. To nyere medisinske ordbøker, Universitetsforlagets store medisinske ordbok og Øyri: Norsk medisinsk ordbok har valgt hver sin skrivemåte, henholdsvis «kokkygodyni» og «koksygodyni».

Vi kan vise til en språklig parallell, ord som har gr. «kokkos» bær, kjerne i førsteledet. Der har normeringen fulgt nylatin, jf. f.eks. «kokkolitt» (kalklegeme) kontra «koksidiøse» (dyresykdom).

Du skriver at uttalen koksy- er enerådende i fagmiljøet, og det er et viktig argument for å velge den tilsvarende skrivemåten. Den må godtas. Det er likevel vanskelig å si at skrivemåten med «kokky-» er feil. Begge skrivemåtene er normal tilpassing til norsk språkstruktur, bare på noe ulikt grunnlag.»

Språkrådets redegjørelse viser et eksempel på hvordan parallelle former oppstår og lever side om side, ikke minst i medisinsk fagspråk. Dette er det viktig å være klar over i diskusjoner om «riktige» former.

I fornorskingen av coccygodynia velger vi å legge vekt på uttaleaspektet, og i Tidsskriftet vil vi benytte skrivemåten *koksygodyni* og anvende forstavelsen *koksy-* i ord av typen koksygektomi.

– Raida Ødegaard, Tidsskriftet
raida.oedegaard@legeföreningen.no

Litteratur

1. Finsen V. Injeksjonsbehandling ved halebeinssmerter. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 2832–3.
2. Lindskog BI. Universitetsforlagets store medisinske ordbok. Oslo: Universitetsforlaget, 1998.
3. Øyri A. Norsk medisinsk ordbok. 6. utg. Oslo: Samlaget, 2001.

Hinsides grensene for språket

«...thi det var min Bestemmelse at blive Selvmorder.» Med utgangspunkt i disse orda av matematikaren Sophus Lie (som heldigvis ikkje blei det som han hadde bestemt seg for) drøftar Erlend Hem & Raida Ødegaard (1) om ein ikkje burde innføre ordet «selvmordsforsøker». Deira konklusjon er at det bør ein.

Eit spørsmål som naturlegvis ikkje berre er språkleg, men vel først og fremst eksistensielt, er dette: Kva er det som kan få eit menneske til å ta sitt eige liv, eventuelt til å bli sjølvordsforsøker? Enkelt sagt trur eg (som ikkje er nokon ekspert på sjølvord) at det er to moment som spelar inn: ei botnlause fortvilning og ei «så kan dei ha det så godt»-haldning. Det første momentet er alvorleg, eksistensielt, det andre er infantilt (psykiatrisk fagkunnskap kan sikkert seie meir om det infantile innslaget her).

Når det gjeld den botnlause fortvilninga, så har eg opplevd den. Eg tenkte faktisk på å ta livet mitt. Det som redda meg på det opne havet der eg heldt på å søkke, var ei flis som viste seg å vere ein redningsflåte, konkretisert i eit bestemt sitat (2).

Kva har så dette med språk å gjere? Poenget er den uendelege og *ubeskrivelege* kjensla av nåde og fred som eg opplevde da han som er Den store legen fekk sleppe til. Med det samme la det seg som eit slør over det heile: Dette er ein stor løyndom som ikkje skal røpas for nokon. Men etter kvart har eg funne det rett å fortelje om dette. Og eg prøver så godt eg kan med vårt fattige, og allikevel uendeleg rike språk.

– Olav Momrak Haugann, Kongsvinger

Litteratur

1. Hem E, Ødegaard R. «...thi det var min Bestemmelse at blive Selvmorder.» Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 2199.
2. Bibelen. Matt 11, 28.

Utslett på CD-ROM

Diepgen TL, Simon M, Bittdorf A, Fartasch M, Schuler G, red

Atlas of dermatology

CD-ROM. Berlin: Springer Electronic Media, 2001. Pris DEM 99
ISBN 3-540-14669-5

De siste års teknologiske utvikling har gitt mulighet for elektronisk lagring og formidling av store mengder fotografier på en enkel måte. Digitale kameraer er nå i bruk ved hudavdelinger og i spesialistpraksis, og dermatologiske atlas er tilgjengelig på Internett. Det mest kjente er DOIA, *Dermatology online atlas*, utviklet ved Universitetet i Erlangen, Tyskland (1). Her er det lagret mer enn 4 500 fotografier av over 600 hudsykdommer med tilhørende utslettsbeskrivelse, informasjon om sykdommene og med lenker til aktuelle Internett-sider både for leger og allmennhet.

Atlas of dermatology, utgitt i CD-ROM-format, er basert på *Dermatology online atlas* og inneholder mer enn 3 000 utvalgte bilder fra samlingen. Stort sett har bildene en tilfredsstillende teknisk kvalitet, men noen utsnitt er etter mitt skjønn altfor detaljerte, slik at morfologiske karakteristika ikke alltid kommer like godt frem. Man har også mulighet til å benytte søkeord fra beskrivelse og lokalisasjon til et utslett og pasientens alder og kjønn samt få frem forslag til aktuelle diagnoser. Er man tilkoplek Internett, kan man klikke seg videre til aktuelle Internett-sider, og det gis en kort beskrivelse og vurdering av Internett-sidenes kvalitet og relevans.

Det er teknisk og juridisk mulig å kopiere fotografiene i disse atlasene, forutsatt at de kun brukes i undervisning og ikke kommersielt, og at kilden oppgis, dvs. at logoen til Universitetet i Erlangen, som står på alle bildene, ikke fjernes. Leger som driver undervisning av medisinske studenter og spesialistkandidater kan på denne måten hente frem kliniske fotografier av god kvalitet og overføre dem til den tekniske presentasjonsform de foretrekker: PC, lysbilde eller lysark.

Det er viktig å holde fast ved at innføring i dermatologisk diagnostikk først og fremst dreier seg om å lære hvordan man anvender medisinsk kunnskap i en diagnostisk prosess – en slags dermatologisk logikk. Diagnoser stilles som følge av et resonnement basert på innhentet informasjon. Slik sett kan dermatologiske atlas, både på papir, Internett og CD-ROM, være en pedagogisk blindgate. De kan aldri erstatte klinisk undervisning. Men brukt riktig, er dermatologiske atlas et svært nyttig pedagogisk hjelpemiddel.

Petter Jensen Gjersvik
Tidsskriftet

Litteratur

1. DOIA. Dermatology online atlas. <http://www.dermis.net/doi/> (16.9.2001)